

ŠOLA V NARAVI

CENTER ŠOLSКИH IN OBŠOLSKИH DEJAVNOSTI • Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi • Letnik II • Oktober 2010

DOM RAK

Rakov Škocjan je znan po naravnih mostovih, ponikalnicah, izvirnih in ponornih jamah ter drugih kraških pojavih.

Foto: arhiv Domstev

Izdajatelj
CENTER ŠOLSkih IN
OBŠOLSkih DEJAVNOSTI

Frankopanska 9
1000 Ljubljana
Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Odgovorna oseba

Matjaž Zajelšnik

Uredništvo

Irena Kokalj
mag. Ida Kavčič
mag. Mojca Rudolf
Mirjana Jesenek Mori
Igor Rudman
mag. Karmen Arko

Recenzija

dr. Jelka Strgar

Naklada

600 izvodov

Lektoriranje

Darinka Verdonik, prof. slov.

Oblikovanje in tisk

Tiskarna Pleško d.o.o.

Cena: 0,5 EUR
ISSN 1855-5772

DOM RAK

Ob vznožju gozdnatih Javornikov, ki predstavljajo del slovenskega dinarskega sveta, leži Rakov Škocjan. To je eno najstarejših zavarovanih naravnih območij v Sloveniji (od leta 1949).

Foto: arhiv Doma Rak

Znano je po izjemnih kraških posebnostih (naravni mostovi, ponikalnice, izvirne in ponorne kraške jame itd.). Zaradi zakrasedelih apnenčastih tal ni površinskih voda in studencev, ker voda (kljub obilnim padavinam) ne ostane na površju, ampak ponikne v kraško podzemlje. Edina izjema je rečica Rak, ki dobiva vodo pod zemljo iz Cerkniškega jezera in Javornikov in jo po kratkem površinskem teku spet prepusti kraškemu podzemlju. V zunanjem pasu zavarovanega območja leži na veliki gozdni jasi dom Rak, ki je bil leta 1994 preurejen iz nekdanje gozdarske kočice.

Dom obdajajo obsežni jelovo-bukovi gozdovi, ki se v Sloveniji raztezajo od hrvaške meje do Trnovskega gozda. Poleg običajnih gozdnih živali so se tu ohranili nekateri redki in ogroženi veliki sesalci (rjavi medved, volk, ris, divja mačka). V bližini doma je veliko zanimivih biotopov z bogato floro in favno.

Program šole v naravi v domu Rak temelji na spoznavanju kraških pojavov, gozda, njegovih prebivalcev in življenja v podzemnih jamah. Na razpolago so avdio-vizualna sredstva in učila. Bogata izbira športnih rekvizitov omogoča številne dejavnosti: kolesarjenje, lokostrelstvo, jamsko plezanje, vožnjo s kanuji, namizni tenis in igre z žogo. Rakov Škocjan je idealno izhodišče za

pohodništvo po gozdnih poteh. V dolini je urejena naravoslovna učna pot, opremljena s pojasnjevalnimi tablami.

Do doma Rak pridete po avtocesti Ljubljana–Postojna, izvoz Unec, kjer zavijete levo za Unec in v vasi na lokalno cesto proti Postojni ter sledite kažipotom za Rakov Škocjan (4 km).

Igor Puhan, prof.

Dnevi, ki smo jih preživeli pri vas,
Ostali bodo še dolgo v nas.
Marsikaj smo odkrili in se novega naučili.

Radi po gozdu in jamah smo hodili in se
Adrenalinsko čez reko spustili.
Košana daleč ni od vas, zato še pridemo med vas.

OŠ Košana

NARAVOSLOVNA INTELIGENCA

Howarda Gardnerja poznamo predvsem po teoriji o več vrstah inteligenc, ki jo je razvil leta 1983. Te inteligence so: jezikovna, logično-matematična, prostorska, glasbena, medosebna (interpersonalna), osebna (intrapersonalna ali avtorefleksivna) in telesno-gibalna. Marsikdo pri nas pa ne ve, da je leta 1999 dodal še osmo, »naravoslovno« inteligenco. Gardner uporablja izraz »naturalist«, v slovenščini sem uporabila izraz »naravoslovna« in »naravoslovec«, v upanju, da bo kdo našel boljši prevod. Na spletnih straneh, kjer je v slovenščini opisana ta inteligenca, sta uporabljena izraza »naravoslovna« ali pa kar »naturalistična«. Naturalist v angleščini pomeni osebo, ki je zelo dobro poučena o naravi, še posebej o rastlinstvu in živalstvu, v slovenščini pa izraza za to nisem uspela najti. Beseda »naravoslovec« pomeni strokovnjaka za naravoslovje (po SSKJ), k naravoslovju pa spada vse od astrofizike do elektrotehnike. Beseda »naturalist« pa je v SSKJ opisana kot predstavnik naturalizma (umetniške smeri). Uporabila sem torej besedo »naravoslovec«, lahko pa bi bil tudi »prirodoslovec« ali kaj podobnega.

Foto: arhiv Doma Rak

Gardner je leta 1999 opisal razloge za umestitev naravoslovne inteligence k ostalim v knjigi *Intelligence Reframed* (Preoblikovana inteligenca), v poglavju *Are There Additional Intelligences* (Ali obstajajo tudi druge inteligence). V nadaljevanju je prevedeno tisto podpoglavje (*Naturalist Intelligence*), v katerem Gardner opisuje naravoslovno inteligenco:

Navadno vsako inteligenco predstavim z vidika končnega stanja, to je družbeno priznana in cenjena funkcija, za katero je videti, da temelji predvsem na neki določeni umski sposobnosti. Tako torej pesnik »poseduje« jezikovno inteligenco, računalničar predstavlja logično-matematično inteligenco, prodajalec ali klinični psiholog pa ponazarjata medosebno inteligenco.

Termin naravoslovec združuje opis osrednje sposobnosti s karakterizacijo vloge, ki jo mnoge družbe cenijo. Naravoslovec prikazuje visoko stopnjo sposobnosti pri prepoznavanju in klasifikaciji velikega števila vrst – rastlinstva in živalstva – v svojem okolju. Vsaka družba ceni ljudi, ki ne le prepoznajo pripadnike posebej pomembnih ali nevarnih vrst, ampak lahko tudi ustrezno razvrstijo nove ali nepoznane organizme. V družbah, v katerih formalna znanost ni razvita, je naravoslovec tista oseba, ki je najbolj veščica pri uporabi »ljudske taksonomije«; v družbah z razvito formalno znanostjo je naravoslovec biolog, ki prepozna in razvršča primerke v skladu s priznano znanstveno taksonomijo (na primer Linnejeva taksonomija, ki jo je v 16. stoletju razvil Šved Carl Linnaeus).

Če se osredotočimo na vlogo naravoslovca pri ljudeh, ugotovimo, da ima dober naravoslovec mnogo več sposobnosti kot

le razvrščanje in klasifikacijo. Naravoslovci odražajo to, čemur je Wilson rekel »biofilija« – dobro se znajdejo v svetu organizmov in imajo pogosto smisel za skrb za različna živa bitja in izostren občutek za interakcijo in ravnanje z njimi. Takšnih zmožnosti nimajo le profili strokovnjakov, ki sem jih omenil zgoraj, ampak jih najdemo pri mnogih drugih skupinah, na primer lovcih, ribičih, kmetih, vrtnarjih ali kuharjih. Celo navidezno čisto drugačne zmožnosti – kot so razločevanje med avtomobili po zvoku njihovega motorja, odkrivanje novih vzorcev v znanstvenem laboratoriju ali razločevanje med umetniškimi slogi – lahko izrabljajo mehanizme, ki so se prvotno razvili zaradi svoje učinkovitosti pri razlikovanju med, na primer, strupenimi in nestrupenimi rastlinami, kačami ali plodovi. Možno je torej, da so vse sposobnosti razlikovanja vzorcev pri slikarjih, pesnikih, družboslovcih in naravoslovcih izoblikovane na temeljnih zaznavnih sposobnostih naravoslovne inteligence.

Foto: arhiv Doma Rak

Tako kot poteka razvoj drugih inteligenc, lahko tudi pri razvijajočem se naravoslovcu najdemo lestvico v razponu od začetnika do izvedenca. V zgodnji fazi formalno poučevanje ni potrebno, na osnovi razvoja veščin naravoslovcev pa so se izoblikovala cela področja formalne znanosti, kot sta na primer botanika ali entomologija.

Ravno tako kot se večina običajnih otrok brez težav nauči jezika v zgodnji mladosti, je tudi večina otrok nagnjena k raziskovanju narave okoli sebe. Ni naključje, da so dinosavri tako

priljubljeni med petletniki! Vendar pa nekateri otroci nedvomno kažejo bolj izrazito zanimanje za naravni svet in visoko zmožnost za ugotavljanje in razumevanje mnogih nians. Biografije biologov pogosto opisujejo zgodnjo fascinacijo nad rastlinami in živalmi ter nagnjenost k prepoznavanju, razvrščanju in interakciji z njimi; Darwin, Gould in Wilson so le najbolj prepoznavni predstavniki te družine. Zanimivo je, da se ti vzorci ne kažejo pri fizikih, ki so kot otroci pogosteje raziskovali vidne posledice nevidnih sil (kot so gravitacija ali elektrika) ali se igrali z mehničnimi ali kemičnimi modeli. Podobno so se družboslovci v otroštvu raje ukvarjali z verbalnimi aktivnostmi, brali strokovno literaturo ali pa iskali družbo drugih ljudi.

Foto: arno Doma Rek

Medtem ko so nekateri ljudje nadarjeni za prepoznavanje naravnih vzorcev, imajo drugi to področje slabše razvito ali okvarjeno. Najbolj dramatični primeri, opisani v različnih kliničnih in eksperimentalnih študijah, so ljudje z možganskimi poškodbami, ki so še vedno sposobni prepoznati in poimenovati nežive predmete, izgubili pa so sposobnost prepoznavanja stvari iz živega sveta, ali obratno. Kateri centri v možganih so vključeni pri sposobnostih prepoznavanja in imenovanja živih in neživih stvari, še ni natančno ugotovljeno. Možno je, da je prepoznavanje vrst pri različnih ljudeh zastopano na različne načine, odvisno na primer od tega, ali vrsto poznamo predvsem prek risb in fotografij ali prek neposredne interakcije z določeno rastlino ali živaljo. Ampak ker so človeške naravoslovne sposobnosti tesno povezane s tistimi pri drugih živalih, bi morale biti dokazljivo, kateri centri v možganih so pri naravoslovnem zaznavanju ključnega pomena. Identifikacija živčnih povezav, ki so vključene v posamezne oblike prepoznavanja – kot je prepoznavanje obraza ali šape – bi lahko zagotovila pomembne indice za rešitev tega problema.

Sposobnosti naravoslovcev do sedaj niso bile pod natančnejšim drobnogledom psihologov, ki pri svojih raziskavah za ugotavljanje prepoznavanja vzorcev običajno uporabljajo umetne dražljaje (na primer geometrične like). Zaradi tega so njihove raziskave doprinesle le manjšo količino informacij pri odkrivanju kategorizacije naravnih oblik. Podobno so strokovnjaki pri sestavljanju testov redko, če sploh kdaj, vključevali predmete, ki ugotavljajo posameznikove spretnosti pri razvrščanju predstavnikov vrst (ali druge sposobnosti naravoslovcev). Pomembna izjema pri tem je

delo na področju raziskovanja kategorizacije, ki ga je proučevala psihologinja Eleanor Rosch s svojimi sodelavci. Njihove raziskave kažejo na obstoj posebnih psiholoških mehanizmov, ki opredeljujejo »naravne vrste« (na primer drevesa ali ptice) in ki uredijo takšne koncepte s primerjanjem njihove podobnosti z osnovnim vzorcem (na primer v kolikšni meri je živa stvar, ki jo opazujemo, skladna z našo predstavo drevesa, ptice ...). Videti je, da večji del otrokovega zgodnjega učenja jezika in razvrščanja prej izhaja iz oblik razvrščanja naravnih stvari kot pa iz oblik, ki so se razvile iz ravnanja z umetno izdelanimi predmeti.

Zadnji kriterij za inteligenco je, v kolikšni meri jo je možno kodirati v simbolni sistem. Obsežni jezikovni in taksonomski sistemi za klasifikacijo rastlin in živali, ki obstajajo v vseh kulturah, pričajo o univerzalnosti te značilnosti. (V zahodni kulturi sta bila na tem področju posebej zaslužna pionirja taksonomije Aristotel in Linnaeus.) Umetnine – od jamskih poslikav prek obrednih plesov do koreografskih skic – predstavljajo druge načine tega, kako »ujeti« značilnosti, ki določajo pojav naravnega sveta. Velik del religioznega in duhovnega življenja, vključno s posvečenimi obredi, ravno tako črpa iz naravnega sveta in ga poskuša »ujeti« ali ga obravnavati na načine, ki so v družbi cenjeni.

Foto: Mami Koro

Moj proces presoje je pokazal, da si naravoslovna inteligenca brez dvoma zasluži biti uvrščena na spisek k prvotnim sedmim inteligencam. Ta cenjena človeška znanja in sposobnosti, ki sem jih moral do sedaj ignorirati ali tlačiti k prostorski ali logično-matematični inteligenci, si zaslužijo, da jih združimo v samostojno, priznано enoto. Izognil se bom uradnemu obredu in preprosto razglasil obstoj osme inteligence. Moje postopke presoje lahko v prihodnje uporabimo za premislek in – če se nam bo zdelo primerno – vključitev dodatnih sposobnosti v družino človeških inteligenc.

Živa Pečavar, prof.

LITERATURA

Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.

Gardner, H. (1999). Are There Additional Intelligences. *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*. New York: Basic books, 48-52. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Pridobljeno 15.04.2010 s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

UNŠKA KOLIŠEVKA

Koliševke so posebne udorne globeli s strmimi oz. prepadnimi stenami in podornim skalovjem v dnu.

Unška koliševka je 125 m globoka udorna dolina z več kot 100 m visokimi prepadnimi stenami, ki se je v davnih geoloških dobah udrla nad porečjem podzemnega toka reke Rak, ki teče iz Rakovega Škocjana proti Planinskemu polju. S svojimi 200 m premera je ena največjih in najlepših udornic v Sloveniji. Spodnji del je iz strmega gruščnatega pobočja z večjimi in manjšimi skalnimi bloki, zgoraj pa jo obkrožajo skalne stene.

Zanjo je značilen tako temperaturni kot vegetacijski obrat, endemitske rastlinske vrste in pestro živalstvo, saj v njej najdeti zatočišče tudi medved in gams. Zato je Unška koliševka z odlokom zavarovano območje narave.

Leži med Planinskim poljem in vasjo Unec. Na samem robu Unške koliševke so ohranjeni različni ostanki močno utrjenega italijanskega obmejnega območja, ki so jih italijanski vojaki gradili med obema svetovnjima vojnoma. V skalnih pečinah in neposredni bližini koliševke pa je opaziti več vhodov v podzemlje.

Rovi so ozki, paziti moramo na odtočne kanale ob straneh in strme stopnice, ki vodijo v nižja nadstropja. V rovih so še vidni nosilci električne napeljave, ki pa je že zdavnaj odslužila. Brez močnih svetilk tu pač ne gre. Iz enega od rogov tudi pogledamo v samo koliševko. Rovi niso nevarni, je pa vseeno potrebna previdnost in poznavanje, da se v labirintu blodnjakov ne izgubimo.

Med hojo po rovih lahko preiščuješ in se sprašuješ, kje se konča meja človeške zmogljivosti. Le čemu so ti več kilometrov

Foto: arhiv Doma Rak

dolgi, ozki podzemni blodnjaki služili? Zakaj so bili zgrajeni? Morda tega natančno danes ne ve nihče. Menda so rovi speljani celo v več nadstropjih, ki vodijo celo do dna udora in še nižje. Če sploh obstajajo, so po vsej verjetnosti zaliti z vodo. Tradicija zatrjuje, da so italijanski vojaki pred zapustitvijo kavern vse spodnje prostore zalili z vodo, ko so odprli za to posebej pripravljene zapornice. Nas in naše otroke pa z malo domišljije popeljejo v še ne tako oddaljeno obdobje naše zgodovine kot pomniki naše preteklosti.

Mira Korošec, prof.

ZELŠKE JAME

Z učenci se od doma Rak odpravimo po cesti v smeri Cerknice. Kilometer in pol dolga pot nas vodi do Zelških jam.

Foto: arhiv Doma Rak

prispemo pod Mali naravni most. Odpre se nam veličasten pogled v višino 42 m – na Mali naravni most. Šele takrat nam je bolj jasen nastanek mostu in udornic. Ob nadaljevanju poti pridemo do vodnega rova, kjer priteče reka Rak iz večini neznanega podzemlja. Rov se nadaljuje proti Cerkniškemu jezeru, od koder priteče reka.

Pod vodstvom se odpravimo v eno izmed Zelških jam, ki nam pričarajo vse lepote kraškega podzemlja. V jami si ogledamo različne kapnike in druge podzemne apnenčaste tvorbe. Seveda za ogled potrebujemo svetilke, kajti globlje v jami nas sprejme popolna tema. Po želji tudi preizkusimo tišino in temo podzemnega sveta – seveda moramo ugasniti svetilke in prenehati govoriti. Šele v takem trenutku začutimo, kaj je zares kraški podzemni svet. Če imamo srečo, se nam pokaže tudi kakšen jam-

ski prebivalec – seveda mislim na redke živali.

Prelep kraški teren nam omogoča tudi ogled in spoznavanje velikega števila različnih kraških pojavov, kot so vrtače, brezna, žlebiči, škraplje... Tako nam med potjo do jam ni dolgčas.

Pred vhomom v Zelške jame se ustavimo pri informativni tabli, na kateri izvemo osnovne informacije o Rakovem Škocjanu. Nato nas le kratka pot loči od Zelških jam, v sklop katerih spada tudi Mali naravni most in udornice. Pri Malem naravnem mostu se prične naravoslovna učna pot, ki se vije po celotni dolini do povernorke Tkalca jame.

Mali naravni most je tanek ostanek stropa nekdanje jame. Nastal je z rušenjem stropa Zelških jam. Pod mostom teče reka Rak.

Proti notranjosti Zelških jam in udornicam se spustimo po pobočju udornice, kjer je speljana vijugasta pot. Ob njej si nazorno ogledamo posamezne rastline. Bolj kot se spuščamo po udornici, manj je rastlin. Zakaj? Ker je vedno manj svetlobe. Na dnu udornice se srečamo z reko Rak. Pot nadaljujemo levo ob reki. Ob nizkem vodostaju reke Rak

Kako pa pridemo iz jame, ko imamo ugasnjeno svetilko? Tipajte, saj imamo čelado.

**Violeta Lovko, prof.
Samo Razdrih**

Foto: arhiv Doma Rak

POSTANIMO STEZOSLEDICI

Namen vsakega obiskovalca gozda naj bi bil poleg varovanja naših gozdov tudi ohranjanje gozdnih živali. Le redkokdaj nam jih uspe presenetiti, vendar pa kljub temu čutimo, da so v naši bližini, o njih nam spregovorijo njihovi sledovi.

Naloga

Še preden se otroci postavijo v vlogo skrivnih gozdnih detektivov, skozi pogovor in s pomočjo njihovih izkušenj ugotovimo, katera so znamenja, ki nam spregovorijo o prisotnosti in dejavnosti živali v gozdu. Naloga vsake skupine je odkriti jih čim več.

Potek

Skrbno, s potrpežljivostjo in vztrajnostjo – takšno pač je sledenje živali.– se lotijo svojih nalog. Kaj kmalu ugotovijo, da sledovi še zdaleč niso le odtisi šap v blatu ali snegu, na katere najprej pomislimo, temveč tudi ostanki različno obglodanih storžev, obgrizene mlade jelke, izgubljena ptičja peresa, izbljuvki... Pa tudi, da sledenje živali ni mačji kašelj in se ga ne moreš naučiti čez noč in s knjigo v roki, temveč le ob pomoči izkušenega slednika. Iskanje sledi je odvisno od naključja in namen dela v skupinah je, da otroke navajam na samostojno delo, jih vzpodbujam k

opazovanju, raziskovanju in povezovanju tega, kar zaznavajo s čutili.

Včasih je prav, da vedo tudi, na katerih mestih bodo našli sledove določenih živali, zato jih odpeljem do gozdne kaluže, kjer spoznajo njen pomen za živali v gozdu in poiščejo čohališče, tj. drevo, ob katerem se živali odrgnejo blata.

Katere sledove lahko najdemo

Da sta kalužo obiskala divji prašič in divjad, opazijo po dlaki, ki je ostala na čohališču. Nedaleč stran pa je svoj teritorij ob kaluži označil tudi medved. Še malo prej polni poguma, razposajenosti in modrovanja, kako bi oni tako kot Krjavelj... Usta za hip obnemijo, oči se zastrmijo v smreko, v katero so globoko vtisnjeni sledovi medvedjih šap, nekateri še čisto sveži, in ujeto dlako v smoli ranjenega drevesa. Priložnost izkoristim za pogovor, kako je najbolje ravnati ob srečanju z medvedom. Medtem ko se nekateri plašno ozirajo naokoli, me drugi kar zasipavajo z različnimi anekdotami.

Opazimo lahko še različne odtise šap drugih gozdnih živali, iztrebke, od rogovja oguljena drevesa...

Zaključimo v naši naravoslovni učilnici z ogledom zbirke sledov živali, ki postaja vse večja in bolj bogata, tudi po zaslugi mojih sodelavcev, ki mi pomagajo pri tem.

Letos pa smo v domu Rak v ta namen dobili tudi kamero za opazovanje živali. Večkrat na teden postavljamo »zasede«, pa tudi kakšen jabolčni ogrizek za posladek prinesemo za našega Metoda – da ne bo pomote, tako ime so medvedu, ki redno obiskuje kalužo, dali naši otroci. Vendar je naš trud poplačan, ko vidiš, kako otroci zrejo, ko jim preko računalnika ali televizije predvajamo, kar je ujelo oko naše kamere. Kakšna so bila prva srečanja živali z nočno kamero, o tem pa kdaj drugič. Upam, da nam bo ujela še marsikaj zanimivega in tudi preko tega bodo otroci lahko spoznali veliko novega o življenju divjih živali.

Vsako živo bitje pušča za seboj na Zemlji sledi. Za tistega, ki jih zna brati, je narava vedno odprta, nikoli prebrana. Vsak dan se vanjo izpiše novo poglavje o veselju, pričakovanju, iskanju, življenju in smrti. Kadar le imate priložnost, ji prisluhnite in se naučite kaj novega. Tako boste s časom doumeli, kako bogato je življenje okrog nas.

Vir: Bang, P. (2009). *Animal Tracks and Signs*. Oxford University Press.

Mira Korošec, prof.

ZAKAJ PRIHAJA MEDVED V ČLOVEKOVO BLIŽINO

V zadnjih nekaj letih so bila medijsko precej izpostavljena srečanja človeka z medvedom. V vseh primerih krajši konec potegne žival; po incidentu namreč običajno sledi njen odstrel. Čeprav bi bilo krivično zapisati, da je vedno človek kriv za tovrstne dogodke, pa podrobnejši pogled na posamezne primere kaže predvsem na neinformiranost in neprimer- no ravnanje človeka. Medved se namreč človeku vedno izogne, razen če ga v nasprotno ne silijo ali vabijo določene situacije.

Dom Rak se nahaja na javorniško-snežniškem območju, kjer je po zadnjih ocenah ca. 84 medvedov (47 % samcev in 53 % -samic). Srečanja z medvedom zato nikakor niso izključena, niso pa tako naključna, kot se zdi na prvi pogled: če omenimo samo tekača v gozdu s slušalkami in glasbo v ušesih, ki je sredi Javornika pritekel naravnost med mladiče in samico, ali pa na- debudnega fotografa, ki je lezel v brlog z mladiči in medvedko, da ne naštevam drugih podobnih »genialnih« idej posameznikov. Verjetno je tudi laikom jasno, da je reakcija samice (zaščita podmladka) v takih primerih povsem naravna, pravilna in pred- vsem pričakovana. Dovolj glasen posameznik ali skupina ljudi skorajda nima možnosti, da bi sredi dneva naletela na medveda – ali kako drugo zver.

Drug pogosto medijsko opevan dogodek pa je prihajanje medveda v bližino naselij. Razlog je enostaven: hrana! Neurejen

odvoz odpadkov, razna divja odlagališča organskih odpadkov, polni kontejnerji ... vse to privablja živali, saj tako na lahek način pridejo do hrane. Težava pa nastopi, ker živali, ki se navadi na človeško hrano, tega ne moremo več odvaditi. In zopet sledi var- nostni ukrep – odstrel! V Romuniji imajo s tem velike težave, saj medvedi redno ponoči praznijo smetnjake tudi v večjih mestih. V ZDA pa vas bodo za nepravilno shranjeno hrano v naravi takoj oglobili s 1000 dolarji kazni in poslali še k sodniku za prekrške.

V sklopu programa doma Rak je velik poudarek na sobiva- nju človeka in živali ter ohranjanju divjine. Pri vsebini z naslovom Postanimo stezosledci pa učence med drugim tudi podrobno seznanimo z zgoraj omenjenimi problemi.

Igor Puhan, prof.

MEDNARODNA KONFERENCA V PLANICI

Mednarodna konferenca **Encountering, Experiencing and Exploring Nature in Education/Srečati, doživeti in raziskovati naravo v izobraževanju** je bila odlična priložnost za izmenjavanje izkušenj in mnenj, pridobivanje novih spoznanj in idej.

V začetku šolskega leta, od 22. do 25. septembra 2010, je v Planici potekala evropska konferenca na temo **Encountering, Experiencing and Exploring Nature in Education/Srečati, doživeti in raziskovati naravo v izobraževanju**. Organizator konference je bil Center šolskih in obšolskih dejavnosti v sodelovanju z European Institute of Outdoor Adventure Education and Experiential Learning. Konferenca je bila organizirana s finančno podporo, ki smo jo prejeli s strani Nacionalne agencije MOVIT, ki je predstavnik EU v Sloveniji, za program Mladi v akciji.

Konferenca se je udeležilo tudi več kot 40 udeležencev iz tujine. Prišli so iz Češke, Danske, Finske, Nemčije, Islandije, Irske, Norveške, Poljske, Švedske, Velike Britanije. Konferenco pa so obiskali tudi številni slovenski učitelji.

Evropski inštitut za doživljajsko pedagogiko in eksperimentalno učenje v naravi (EOE), ki je bil ustanovljen leta 1996, je nevladna organizacija, ki vključuje 248 posameznih članov in 80 članic organizacij iz 27 držav. Poslanstvo je naslednje:

- razvoj evropske mreže med mladimi, socialnimi delavci, delavci z mladimi, učitelji, vzgojitelji, akademiki in študenti, ki se zanimajo za doživljajsko pedagogiko in eksperimentalno učenje v naravi,
- izpeljava projektov, predvsem mladinskih projektov, na področju doživljajske pedagogike in eksperimentalnega učenja v naravi,
- organizacija evropskih konferenc,
- razširjanje informacij,
- raziskave na področju doživljajske pedagogike in eksperimentalnega učenja v naravi,
- razvijanje profesionalnih standardov.

S konferenco v Sloveniji smo prav gotovo pridobili vsi, saj smo si izmenjali veliko izkušenj in mnenj ter navezali stike tudi za nadaljnje sodelovanje.

Irena Kokalj

Za kratek čas

Foto: arhiv Doma Rak

IGOR PUHAN

V CSOD je že deveto leto. Pet let je delal kot učitelj športa v domu Kavka, zdaj pa je že četrto leto vodja doma Rak. Po poklicu profesor športne vzgoje je bil pred tem učitelj v šoli, opravljal pa je še celo vrsto drugih poklicev: inštruktor alpinizma, kajakaštva..., vse v zvezi s športom.

Kaj pa pred alpinizmom, je bilo kaj drugega, si bil kdaj v vrhunskem športu?

Bil. 10 let tekmoval v karateju. Ampak prišle so gore, za tekme ni bilo več motiva in vesel sem, da je tako. Kasneje sem za rekreacijo prešel na jiu-jitsu in boks in še danes grem dvakrat na teden v ring ali na blazine. Ampak to je tako – malo za hec in dopolnilo, obenem pa ni boljšega za kondicijo ☺. Alpinizem pa je lahko nevaren, če nisi pri stvari, zato je pač potrebno trenirati, tudi glavo!!!

Tu je še padalstvo, potapljanje v velike globine, rad se voziš s hitrimi motorji... Kako na vse to gledajo tvoji domači?

Tako žena kot hčeri so bile v določenem obdobju v vrhunskem športu, zato smo vedno imeli precej razumevanja drug do drugega za te stvari. Zame pa je družina velikokrat tudi varovalka, ki me opomni, da ne grem čez rob.

O tebi še marsičesa ne vemo, vemo pa, da si precej zaposlen s tema aktivnostima. Koliko časa že plezaš in veslaš?

V gore sem zašel pri osemnajstih, torej točno 30 let. Uh, kako se to sliši, ko sešteješ ti dve številki ☺! S kajakaštvom pa sem začel bolj resno, ko je prišla v ta šport starejša hči, od tega bo tudi že 15 let, pa še stanujemo le 5 minut od Tacna.

Glede na naravo tega športa verjetno tudi precej potuješ. Kje vse si se že potepal?

Plezal sem že v Himalaji, Patagoniji, trikrat v ZDA, pa po celi Evropi..., ampak najlepše gore so pri nas. To ugotavljam vedno znova. Poleg tega pa tudi nisem odpravarski tip alpinista, bolj me zadovoljijo kakšni težki vzponi v okoliških gorah. So pa potovanja (še posebej, če se odpraviš sam) odlični način, da pogledaš na svet okoli sebe še z drugega zornega kota, da greš malo čez planke. Tega mnogim primanjkuje. Veste, nas je za nekaj ulic v Los Angelesu ... pa smo vseeno lahko veliki. Vse je v glavi.

Foto: arhiv Igor Puhana

Dan ima 24 ur, ti ostane čas še za kaj drugega poleg športa?

Glasbo in knjige. Glasba že od malih nog (kitara) in žal mi je, da nimam več časa za to. Knjige pa imajo tudi svoj čar. Internet je super, vendar to ni celotna slika tega sveta, še zdaleč ne.

Še misel za konec?

Nekoč me je dober prijatelj ob debati vprašal, kaj je najbolj pomembno v življenju. Odgovoril sem mu: za druge ne vem; zame je najpomembneje, da dobro spim. Kdor ima dobre misli za druge, bo tudi dobro spal.

Spraševala je: Violeta Lovko, prof.

MEDNARODNA MLADINSKA IZMENJAVA V ČŠOD, DOM GORENJE

V domu Gorenje potekajo mednarodne mladinske izmenjave že vse od leta 2004. Do sedaj smo organizirali že 8 izmenjav in se jih tudi udeležili prav toliko po celi Evropi. Vse izmenjave so skoraj v celoti pokrite s strani nacionalne agencije MOVIT, ki je predstavnik EU v Sloveniji.

Foto: Emil Mumel

Za letos smo se odločili, da nadaljujemo lansko izmenjavo iz Berlina, kjer smo se ukvarjali z mobilnostjo mladih. Na izmenjavo, ki je potekala med 13. in 22. avgustom, smo povabili partnerje iz Norveške, Poljske, Nemčije in Francije. Iz vsake države se je izmenjave udeležilo po 6 udeležencev in vodja. Tako se nas je na projektu zbralo 35.

Naslov letošnje izmenjave je bil »Puj sem s'n te vprošo?«, ukvarjali pa smo se s problemom mobilnosti mladih. Poudarek smo dali naslednjim temam in dogodkom:

- problem javnih prevozov in šolanja,
- ali problem javnih prevozov vpliva na zaposlenost?,
- mobilnost in internet,
- problem interneta in socializacije mladih,
- ali Facebook vpliva na socializacijo mladih ali jo zavira?,
- problem sodobne individualizacije in razvijanja socializacijskih veščin pri mladih,
- priprava in organizacija enodnevnega izleta za 800 € za celotno skupino.

Delo je potekalo v nacionalno mešanih skupinah. Tudi spali smo v sobah mešano po nacionalnostih. Te oblika dela in namestitve se je že večkrat pokazala kot zelo dobra oblika za socializacijo in živjetost v skupino. Tako se mladi bolje spoznajo med sabo, prisiljeni so komunicirati in se sporazumevati v enem od mednarodnih jezikov in ne ustvarjajo se manjše skupine, ki bi bile zaprte.

Dneve smo vedno pričeli z jutranjimi igrami, ki so jih vsak dan pripravljali drugi udeleženci. Malo so nas prebudile in ustvarjale timsko vzdušje. Dopoldanski in popoldanski čas smo zapolnili z delavnicami v majhnih skupinah, okroglimi mizami, diskusijami in debatnimi krožki. V pomoč so nam bili predstavniki lokalne skupnosti, delovnih organizacij, društva Fokus in strokovnjaki pedagogi. Večere pa smo zapolnili z mednarodnimi večeri, predstavitvami držav, učenjem slovenskih plesov s pomočjo folklorne skupine Skomarje, družabnimi večeri in športnimi igrami.

Celotno skupinsko delo so pod vodstvom mentorja Emila Mumla letos prevzeli mladi udeleženci iz Slovenije. Pri svojem

Foto: Emil Mumel

delu in nabiranju izkušenj pri delu z mladimi so se zelo izkazali: Jan Orož, Nejc Špoljar, Janja Verčnik, Mojca Sekirnik, Matija Močivnik in Brigit Jevšenak.

Vsi mladi so uživali na izmenjavi, se mnogo novega naučili na neformalen način, spoznavali druge in njihove kulture.

Slovo je prišlo kar prehitro in domov smo odhajali s solzami v očeh. Obljubili smo si, da s projektom nadaljujemo in se naslednje leto srečamo v Franciji.

Zahvaljujem se vsem mladim, ki so pomagali pri izvedbi, in vsem zunanjim strokovnjakom. Posebna zahvala pa gre tudi kuharicam Marti, Valeriji in Metki, ki so skrbele za zelo okusno hrano, naše dobro počutje in izpolnile še tako čudne želje glede prehrane.

Foto: Emil Mumel

Hvala vsem in še se vidimo na mladinskih izmenjavah!

Emil Mumel, prof.